

Aggtelek két élete

Aggtelek két életet él. Az egyik élet a felszínen zajlik, a másik, az elevenebb, a föld alatt, az óriás sziklák birodalmában. A község felnőtt lakosságának 90 százaléka a Borsodi Vegyikombináta jár dolgozni. Tíz százaléka a szuhavölgyi bányüzemekbe. Mindenkinél van egy kis földje, állattartása. A föld szigorú. Régen úgy mondták, hatmagos. — Holdanként hat mázsa búzát hoz. — Ma már a föld is adakozóbb. Olykor tizenkét magot is ad.

Mészégetők

Az aggteleki karsztvidéken hajdan a lakosság főfoglalkozása a mészégetés és a mészállítás volt. Egy szekérre 10—12 mázsa meszet is felrakták és vitték egészen Tokajig. Meszet égetett, erdőt irtott a tizenkét holdas paraszt is, a nincstelen is. A nők eljártak cserhántásra. A kemény munka, a közös sors és a mérhetetlen nagy szegénység volt a kovácsa annak a testvéri összetartásnak.

Az életkörülményekben sem hozott mindjárt gyökeres változást a felszabadulás. Később tizenhét család próbálkozott a közös gazdálkodással, 150 holdon. De tagosítani nem tudták, és a kísérlet életképtelenné bizonyult. A megélhetést továbbra is még hosszú évekig a mészégetés biztosította, amíg meg nem indult a munka a Borsodi Vegyikombinátnak és a környező bányákban. A földet — mintegy 850 kataszteri holdat — a múlt évben térítésmentesen felajánlották az államnak és összelet a Bánvölgye Tsz tíz lánctalpasa végezte rajta a talajművelést.

Aggteleknek 800 lakosa van. Az egykori mészégetőknek most nagy gondja; honnan vegyenek 8—10 mázsa meszet egy-egy újabb építkezéshez. Mert a falu tágul és szépül. Róczei János, a helyi néprontbizottság elnöke — betanított munkás a BVK-ban — a társadalmi összefogásról beszél. A rohamos fejlődés, a több mint tíz év eredményeit nehéz összefoglalni. De társadalmi munkában készült a kultúrház, a tanácsadó-védőnői lakás teljes alapozása, a gyermekjátékszótér, a barlang környékének tereprendezése, a sziklákon meglepedett tölgyes gyertyánerdő gondozása, a kiskertek virágosítása.

— Aggteleken soha nem volt róza. Most tele van velük minden kert.

„A közösségért”

Bódis Istvánné, a községi tanács titkára — megyei tanács tag — bizonyítékkal szolgál. Egy díszes vázát mutat *A tiszta virágos község* mozgalom első helyezettjének. 1975. december 15. Borsod-Abaúj-Zemplén megye tanácsa. A vázához „mellékelte” 50 ezer forint jutalmat parkosításra fordították. Abban az évben a Hazafias Népront aggteleki bizottsága a társa-

dalmi munka végzésében elért eredményéért „A közösségért” kitüntetéssel és oklevelet kapott.

A falu egy nagy család. A tanácsítók kinek Irma, Irmuska, kinek Irmus néni. Az ő családjá is kétféle. Apja út-ór és hat hold föld gazdája. Kapálták, kaszálták, törték a gyér kukoricát. Irmát 1958-ban választották meg megyei tanácsagnak és 1963 óta áll a községi tanács élén. Munka után háztájiban dolgozik.

Elindulok a karszthegység valóságából, hogy a mesék világához érjek. Feltáru Aggtelek kincseskapuja. Cháronom, alvilági révészem Várnay Bertalan, aki három évtizeddel ezelőtt odahagyta a paraszti, favágó életet, cserébe a tündérpalota varázsáért. Az Acheron vízéhez vezet, amely csöndes és mozdulatlan, mint mitológiai őse, az Alvilág hátráfolyója. — Szabadkozom, hogy idáig nem Hermész kísért el és nincs a számban obulus. — A barlang vízének tükrét sosem fodroztatta szel-ő. Lustán úszik a Styxbe. Várnay Bertalan 30 év alatt megismerte a barlang minden titkát. Turbinakezelőként került a barlanghoz. 1963 óta üzemvezető és ez év elejétől megbízott igazgató. Egyéni titkát hiába is rejti. Mindenki tudja róla, minden szavából izzón érződik: szerelmes a barlangba.

Honnan eredhetett a barlang? — kérde Petőfi Sándor, amikor 1845 májusában itt járt. S felel: „Mikor a mennyországól kiebrudalták a pártos angyalokat, itt kezdték jövedőbeli lakásukat, a poklot ásni, azonban itt nem boldogulván, másfelé fordultak...”

A Styx folyón

A barlang keletkezésének igazi történetét a megmérhetetlen idők geológiai fátyla borítja. Tudományos következtetések szerint talán a harmadkor végén, vagy a jégkorszak elején vájta a természet alkotó műtermének. Leletek, őskori maradványok tanúsítják, hogy élt itt az ősember, készített tárgyakat, tűzön égetett edényeket. A Csontházban tizenhárom teljes csontvázat találtak, négy vagy hatezer évről.

A tudomány felvéste Raisz Keresztély földmérő nevét, aki az 1700-as évek végén járt a föld alatti útvesztőben. Az ő Ariadne-fonala az alvilági patak volt, amelyet ő nevezett el Styxnek. A múlt század elején Vass Imre, a tekintetes Gömör vármegye mérnöke fölfedezte a barlang Jósavó felé vezető folytatását. Kessler Hubert és Jakucs László újabb kristálypalotákra leltek, hogy a huszonnégy kilométer hosszú barlangnak — ebből hét kilométer a cseh-szlóvakiai Domicába nyúlik — világhírnevet szerezzenek, mivel Aggtelek új-mexikói testvére után Mammubarlang —, a világ második legnagyobb cseppkőbarlangja lett.

Alvilági révészem egyre mélyebbre vezet a természet ősműhelyében, a magasán feszülő boltozat alatt, reflektorok fénycsóvaiban. Csupán az Oszlopok csarnokában 176 reflektor szórja csillogó fényét köcsapokra, szikrázó fehér függönyökre, kővé dermedt zuhatagokra. Cspikés cseppkőképződmények elevenednek meg a fényárban. Az Acheron partján cseppkő-teknősbéka lustálkodik. Fölötte szétterjesztett csipkeszárnyaival egy sas alussza millió éves álmát. Két színes fácan kötöllazattal a mennyezetről lóg alá, mint-ha csak az alvilági vadász fűzte volna aggatékára. Cseppkő-oroszlán és süveges kozák figura vigyázza a Fekete-terem kőbe dermedt fáklafüstjét.

A hangversenyteremben rendszeresen rendeznek hangversenyeket. Ezer ülőhely várja a látogatókat. De a cseppkőbarlang saját hangszereit is megszólatatja Várnay Bertalan, a cseppkősiptokból álló orgonát és a kőxilofont. Nincs olyan emberi kézzel készített hangszer, amely szebben szólna, mint a cseppkő orgonája. A kékes derengésben színes oszlopok rajzolódnak elének. Tizenhárom oszlop. Az Aradi tizenhárom oszlopa. Szemben egy síremlék és koporsó. Petőfi emlékének ajánlották. Diákok serege virággal halmozza el a költő cseppkősiptját. És a virágok öt hónapig is frissek, színesek, illatosak.

A világ áramában

A kis fehér falu bekapcsolódott a nagyvilág áramába. Aggtelek idegenforgalmi kultúrája évről évre fejlődik. Az elmúlt évben 215 ezer látogatója volt a világ szinte valamennyi tájáról. A barlangberendezés magas technikai színvonalát 1500 reflektor, korszerű betonutak, akkumulátoros motoros csónakok jelentik. Az igazgatóságnak hangos telefonösszeköttetése van a barlanggal. A javítási útfenntartó munkákhoz zajtalan elektromos targoncák viszik az építőanyagot. Megépült a szállodakombinátnak. Felújították, bővítették a régi szállót.

Járt itt — kétszer is — Szevcs Molnár Albert, 1828-ban Kossuth Lajos is meglátogatta. Százoldalas cikkben vetette fel a cseppkővek korának kérdését. Tompa Mihály, kis nyolcosoros verssel köszöntötte a csodabarlangot.

Csokonai Vitéz Mihály 1801. június 5-én Ragályi Gedeon Gömör megyei nótárius társaságában jött el barlanglátogatásra. Anyjához írt levelében szemléletesen számol be a látottakról, amelynek utolsó mondatát idézem: „Ennek a barlangnak kitapasztalása egész életembeli experiméntáim között a legszebbik, legkedvesebbik...”

Ennél többet a ma krónikása sem mondhat róla.

Gál Zoltán